

Таким чином, селекція кукурудзи для умов зрошення пройшла в Україні історичний шлях за тридцять років від постановки задач до створення конкретних гібридів. За цей період напрямки селекції було розширено від створення вузько-цільових інтенсивних гібридів до широкого спектру гібридів з високою специфічною адаптованістю до ґрунтово-кліматичних умов, технологічного забезпечення та економічного стану сільськогосподарського виробництва.

Література:

1. Домашнев П.П., Дзюбецкий Б.В., Костюченко В.И. Селекция кукурузы. – М.: Агропромиздат, 1992.-208 с.
2. Гудзь Ю.В., Лавриненко Ю.А. Теория и практика адаптивной селекции кукурузы. –Херсон: Борисфен-полиграфсервис, 1997.-168 с.
3. Жученко А.А. Адаптивное растениеводство. –Кишинев:Штиинца, 1990.-432 с.
4. Кильчевский А.В., Хотылева Л.В. Метод оценки адаптивной способности и стабильности генотипов, дифференцирующей способности среды. 1. Обоснование метода //Генетика.-1985.-Т.ХХ1.-№9.-С.1481-1490.
5. Созинов А.А. Генетика и прогресс селекции растений // Вопросы селекции и генетики зерновых культур. М.: СЭВ, 1983. С.14-23.
6. Eberhart S.A., Russel W.A. Stability parameters for comparing varieties//Crop.Sci.-1966.-Vol.6.-№ 1.-P.36-40.

УДК 633.162:633.1:631.5

ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ НАСІННЯ ЯРОГО ЯЧМЕНЮ ПРИ СІВБІ ТА ЗБИРАННЯ В РІЗНІ СТРОКИ

С.В.ПОЧКОЛІНА – к.с.-г.н., доцент

В.Я.ЩЕРБАКОВ – д.с.-г.н., професор, Одеський СГІ

В умовах південного степу України на протязі багатьох років існує думка, що найефективнішим строком сівби ярого ячменя є початок польових робіт, коли ґрунт досягає фізичної стиглості, а збирання рекомендують проводити у період від кінця воскової до повної стиглості. Про ефективність такого сполучення строків сівби і збирання ярого ячменю відмічають О.К.Мінасян (1961) у Вірменії, В.С.Губернатор (1973, 1977) і З.Б.Борісоник (1975) на Україні, К.Н.Годунов (1977) у Сибірі, Е.Д.Неттевіч, О.В.Сергієв, Є.В.Лизлов (1980) у Росії та ін. Але все це цілком стосується тільки товарних посівів. При вирощуванні ячменя на насіння треба враховувати не тільки рівень врожайності, а й особливості посівних якостей та врожайних властивостей отриманого зерна. Між іншим виробнич-

ники на насінниках застосовують ту ж саму технологію, яка рекомендована для товарних посівів. Тому подальше вивчення й поглиблення цього кола питань має як наукове, так і виробниче значення. На протязі 1991-1993рр. в Одеському сільськогосподарському інституті (автори С.В.Почколіна, В.Я.Щербаків) вивчали вплив строків сівби й збирання врожаю на формування посівних якостей насіння різних екотипів ярого ячменю. Одержане насіння використовували для сівби наступного року з метою визначення врожайних його властивостей.

Польові досліді провадили з трьома сортами ярого ячменю: Дружба, Одеський 100 та Прерія. Ці сорти належать до степових (Одеський 100 і Прерія) та лісостепових (Дружба) екотипів. Слід зазначити, що погодні умови в 1991-1993рр. для ячменя були сприятливі, а 1992 рік відрізнявся посушливістю. Досліді мали чотирьохкратну повторність з площею ділянки 30м².

Одержані на протязі трьох років результати ще раз підтвердили висновок про доцільність найранніших строків сівби (табл.1).

Таблиця 1 – Врожайність різних сортів ярого ячменю в залежності від строків сівби та збирання (середня за 1991-1993 рр.)

Строк сівби	Фаза стиглості під час збирання	Сорт		
		Одеський 100	Прерія	Дружба
Оптимальний	початок воскової повна воскова повна	33,5	38,8	31,3
		36,5	37,4	36,4
		39,1	40,5	41,3
Середній по строку сівби Через 10 днів після оптимального	початок воскової повна воскова повна	36,3	38,9	36,3
		29,8	33,0	29,9
		35,0	37,3	32,8
Середній по строку сівби Через 20 днів після оптимального	початок воскової повна воскова повна	37,5	40,1	37,4
		34,2	37,9	33,4
		25,3	29,8	23,8
Середній по строку сівби Середній по строку збирання	початок воскової повна воскова повна	27,8	33,1	26,9
		32,6	36,4	31,4
		28,6	33,3	27,4
		29,2	33,9	28,3
		33,1	34,8	32,1
		36,4	39,6	36,7

Як бачимо, майже в усіх випадках пізня сівба призводить до зменшення врожаю насіння. Але кожний сорт реагує специфічно на запізнення з сівбою. Так, Одеський 100 при збиранні в повній стиг-

лості знижує врожай в середньому за кожні 10 днів запізнення з сівбою на 8,3%, Прерія – на 5,1%, а Дружба – на 12,0%. Це свідчить про те, що найбільш реактивним на зволікання строку сівби є сорт лісостепового екотипу Дружба, а найменш реагує сорт Прерія.

Що стосується строків скошування, то і в цьому відношенні сорт лісостепового екотипу мав найбільше зниження врожаю від надмірно раннього збирання – 29,7%, знову ж таки Прерія виявилась найбільш пластичним сортом, який при ранньому збиранні лише на 16,8% знижує врожай.

Таблиця 2 – Врожайні властивості насіння ярого ячменю в залежності від строків сівби й збирання врожаю (середні за 1992-1994 рр.)

Строк сівби	Фаза стиглості під час збирання	Сорт		
		Одеський 100	Прерія	Дружба
Оптимальний	початок воскової	39,8	39,8	40,4
	повна воскова	37,9	42,0	35,4
	повна	38,1	41,1	37,2
Середній по строку сівби Через 10 днів після оптимального	початок воскової	38,6	41,0	37,6
	повна воскова	39,3	41,8	40,7
	повна	42,4	42,6	40,6
Середній по строку сівби Через 20 днів після оптимального	початок воскової	41,1	42,3	40,6
	повна воскова	40,9	42,2	40,6
	повна	39,2	46,0	40,0
Середній по строку сівби Середній по строку збирання	повна воскова	37,8	42,0	39,6
	повна	38,5	43,6	38,2
	повна	38,5	43,7	39,3
Середній по строку збирання	початок воскової	39,4	42,6	40,4
	повна воскова	39,2	42,2	38,5
	повна	39,2	42,3	38,7

Визначення посівних якостей насіння показало, що строки сівби й збирання досить суттєво впливають на енергію проростання, схожість та силу росту. Найкращі показники одержані при середніх строках сівби й збирання. Так, сорт Одеський 100 при сівбі в оптимальний строк мав лабораторну схожість 91%, а при запізненні на 10 днів – 94%. Подальше запізнення призводить до погіршення якості насіння.

Таким чином, при сівбі й збиранні врожаю в різні строки якість насіння змінюється досить помітно. Цей чинник, на наш погляд, має

вирішальне значення в формуванні врожайних властивостей насіння ярого ячменя (табл.2).

Найбільш врожайним виявилось насіння, зібране з другого строку сівби у сортів Одеський 100 та Дружба і з третього строку – у Прерії, Математична обробка даних показала вірогідність різниці між варіантами.

Що до строків збирання, то можна зробити висновок про доцільність скошування насіння у фазі повної воскової стиглості.

Таким чином, наші досліді не тільки підтвердили ефективність ранньої сівби ярого ячменя з точки зору одержання максимального врожаю, але й спростували розповсюджену думку про однаковість технології для товарних і насінницьких посівів.

Література:

1. Годунов К.Н. Агротехника высокопродуктивных сортов зерновых культур.- М.: Колос,1977.-267с.
2. Губернатор В.С. Ячмень.- К.:Урожай,1973.-154с.
3. Губернатор В.С. Ячмень.-К.:Урожай, 1977.-103с.
4. Минасян А.М. Ячмени Армении.- Ереван: Армсельхозгиз, 1961.-201с.
5. Неттевич Э.Д. и др. Зерновые фуражные культуры // Э.Д.Неттевич, А.В.Сергеев, Е.В.Лызов.-М.: Россельхозиздат, 1980.-235с.

УДК: 635.652.2:631(477.7)

ВПЛИВ СПОСОБІВ РОЗМІЩЕННЯ КВАСОЛІ ЗВИЧАЙНОЇ НА УРОЖАЙ ТА ЙОГО СТРУКТУРУ

Т.М.ЯКОВЕНКО – к.с.-г.н., доцент, Одеський СГІ

Змінюючи площу живлення та її конфігурацію шляхом відповідного розміщення насіння при сівбі, ми тим самим набуваємо велику варіабельність індивідуальної продуктивності рослин. При зменшенні площі живлення або при дуже широкому відношенні більшої її сторони до меншої індивідуальна продуктивність рослин квасолі знижується і навпаки. Тому кількість насіння в бобі і вага 1000 насінин зазначають значних коливань залежно від способів сівби і норми висіву насіння.

В нашому досліді, де густина стояння рослин змінювалась від 17,8 до 32,2 рослин на 1м при різній конфігурації площі живлення елементи структури урожаю мали дуже широкий діапазон значень (табл.1).